

בנוראותן של הסכנות האורבות לפתחנו, ולכוון עליהן בתפילותינו. בקשתנו היא: "הושע ה' את עמך את שארית ישראל" (ירמיה לא, ו).

בנוסח התפילה אנו אומרים: "שומר ישראל שמור שארית ישראל, ואל יאבד ישראל האומרים 'שמע-ישראל'", לאחר מכן "שומר גוי אחד וכו' ואל יאבד גוי אחד המיחדים שמך" וכו', ומסיימים "שומר גוי קדוש שמור שארית עם קדוש, ואל יאבד גוי קדוש המשלשים בשלוש קדושות לקדוש".

וצריך להבין, מדוע לא כתוב "שמור את אלו המניחים תפילין או מקיימים את שאר מצוות התורה"? אלא, שאין אפשרות לשמור אלא על מי שה"שמע-ישראל" שלו הוא "אחד" ואין לו נטיה לכיוונים אחרים, וכן מי שהקדושה שלו היא "שלוש קדושות" - קדושה אינסופית. הוא מקדש את השי"ת כל הזמן ללא הפסקה. רק על יהודים כאלו ניתן לשמור.

תפילתנו ובקשתנו שטוחה לפני הבורא יתברך "לבלתי ידח ממנו נדח" (ש"ב יד, יד), ויקויים בנו הכתוב "ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ", ונזכה לקבל פני משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

"בורא רע" - סכנת המחשב בדורנו

**המחשב - בריאה של רע, ועל המחזיק מחשב בביתו להיות ער
לסכנות הטמונות בו**

הרע - בריאה של הקב"ה

הוזמנתי לכאן על מנת לעורר ולהתריע בנושא שלאחרונה מתריעים עליו כל גדולי ישראל, והוא: גודל הסכנה הטמונה במחשבים, הסי.די.רום והאינטרנט.

לאמיתו של דבר לא אני הוא האיש המתאים לעורר את הציבור בענין חשוב זה. הן כבר היתה אסיפה בב"ב, ונכתבו מכתבים ע"י גדולי ישראל בענין הסכנות הנוראות האורבות לפתחנו מצד המחשבים.

אלא שכידוע לכל אחד מאתנו יש את ההבנה המיוחדת לו ואת המבט שלו על הענין. אומר לכם, אפוא, כיצד אני רואה ומרגיש את הדברים. והיות ובנושאים אלו מעורבים גם הרבה נושאים פרקטיים, שאיני מכירם כל כך, לכן לא כל מה שאומר צריכים לקבל כ'הלכה למשה מסיני'. אולם גם אם אומר דברים שאינם מובנים לכם במאת האחוזים, אל לכם לפסול את כל הנאמר. אני רק 'זורק' כמה רעיונות, וכל אחד יקבל מה שנראה לו.

לפני שניגש לעצם הנושא נקדים כמה הקדמות. הפסוק אומר: "יוצר אור ובורא חושך עושה שלום ובורא רע, אני ה' עושה כל אלה" (ישעיה מה, ז). פסוק זה בעצם מוכר לנו מתפילת שחרית, אלא ששם חז"ל שינו את הלשון ובמקום "בורא רע" כתבו "ובורא את הכל". הקב"ה עושה את הטוב, והוא גם בורא את הרע.

והנה כשאנו אומרים שהקב"ה הוא "יוצר אור" וכו', כולם מבינים

נאמר בכנס בנושא "סכנת המחשבים".

שהטוב שה' ברא אינו מסתיים במה שאנו תופסים בעיני הבשר שלנו, אפילו במושכל ראשון, שני או שלישי. אנחנו יודעים שטובו של הקב"ה הוא עמוק עד אינסוף. לא תמיד כשאדם עושה מצוה הוא מרגיש את התועלת במעשהו, אך יודע הוא בכירור שהדברים עמוקים עד אין קץ. ישנם רבדים ע"ג רבדים, עומק בתוך עומק, והטוב הוא אינסופי. והרי כבר ראינו במשך הדורות נשמות גבוהות ונשגבות כמו רש"י הק', הרמב"ם, האר"י הק', הח"ח, הבן-איש-חי וכיוצ"ב. יהודים מרוממים אלו היו מרוחקים מאתנו מרחק שנות דור. כי הקב"ה הוא זה שברא את הטוב, וא"כ הטוב אינו מוגבל רק למה שבעינינו נראה כטוב.

כך בדיוק עלינו לדעת שגם את הרע הקב"ה ברא. הרע הנו בריאה מיוחדת של הקב"ה. מטבעם של דברים כל דבר בעולם נוצר על פי מושגיו של היוצר אותו. אם, לדוגמא, עוג מלך הבשן היה מקים בית-חרושת לנעלים, מדובר היה בנעליים פחות או יותר במידות שלו... כך גם כביכול, אם הקב"ה בורא רע, הוא בורא אותו במידות של אלקים. לרע יש מרכבה עצומה. אנחנו רואים רע, אבל עלינו להבין שהוא בריאה של הקב"ה, וטמונה בו עוצמה נוראה.

כדי להבין את עומק הענין אתן לכם דוגמא. מקובל בידינו שכאשר היטלר ימ"ש התחיל את ההרס שהחריב את העולם, ה' ישמרנו, כמה מחכמי ירושלים, מקובלים גדולים, הלכו לכותל המערבי, ביררו את שם האמא שלו, וניסו לעשות עליו 'פולסא דנורא' [בתקופה ההיא עוד היו יהודים צדיקים שידעו כיצד לעשות זאת]. והנה בהגיעם לכותל המערבי, הם חשו ברוח קודשם שזוהי קליפה כה קשה שא"א להתמודד אתה, והפסיקו מיד ממעשיהם. כי היטלר ימ"ש לא היה סתם אדם בעל פה-גדול שהצליח על ידי דיבורו להרוס את העולם. הוא היה עומק של רע. כשם שמשך רבינו, יהושע בן נון, רש"י הק' וכו' הם בריאה של טוב שהקב"ה ברא, כך בדיוק גם לצד הרע: ישנם רשעים עצומים כפרעה, בלעם, נבוכדנצר, סטאלין והיטלר, שהם בריאה של רע שנבראה ע"י הקב"ה [היו גם יהודים שרח"ל היו ממש מרכבה לעולמות של רע, כגון טרופקי, שהיה מראשי הקומוניזם, או אלו שהקימו את הציונות והרסו את עם ישראל].

והנה הקב"ה ברא את עולמו בסדר מסויים. ככל שמתרחקים מהר סיני הטוב שבבריאה נחלש, ואילו הרע שבבריאה מתעמק ומתחזק יותר ויותר. אם נתבונן, מבחינת הטבע האנושי, במצבנו הרוחני כיום, השפל הוא נורא ואיום. אם היינו מספרים לאדם שחי לפני מאתיים או שלוש-מאות כיצד ייראו מרכזי הערים בדורנו [דיזנגוף בת"א, רח' יפו בירושלים וכו'] תגובתו היתה שזה דבר בלתי אפשרי לחלוטין, כשם שלא ניתן לומר שבעוד 300 שנה כל האנושות תלך על הראש במקום ללכת על הרגלים... אך האמת היא שזה כך. נכון, זוהי לכאורה מציאות בלתי אפשרית, אך הקב"ה הוא כל-יכול, הוא "בורא רע". על בורא-עולם אין קושיות.

לדוגמא - הטלויזיה. אין זו התפתחות כלשהי של העולם. זוהי בריאה שהקב"ה ברא. כשם שהוא ברא את התורה, ואת בית-המקדש, כך הוא גם ברא את הטלויזיה. "עושה שלום ובורא רע" - בורא את המציאות הזו שיהודי יכול לשבת בסלון שלו, ולהיות מחובר לכל הלכוך שבעולם.

הבריאה הראשונה שהרסה את העולם שאנו מכירים, היתה הדפוס. לפני הדפוס, יהודים מסרו את נפשם לכתוב את הש"ס, ונוסף על כך היו גם מעט ספרים שחיברו יהודים. אבל הספר היה חפץ יקר המציאות. וכל האנושות, והיהודים בכללה, לא הכירו אלא את העיירה שלהם, את השכנים שלהם. עד שברא הקב"ה את הדפוס, ונתן אפשרות לאדם להפיץ את הרעל הטמון בו, ולפזרו בכל העולם. אח"כ בא הרדיו, ואח"כ הטלויזיה.

זכורני כשהומצאה הטלויזיה בכבלים ולאחר מכן הוידאו, חשבתי לעצמי: "יותר גרוע מזה כבר לא יתכן". אבל הקב"ה הוא כל-יכול. כשם שאין כל גבול לעומק הטוב שהשי"ת בורא, כך אין גבול לעומק הרע הנברא על ידו יתברך. עלינו לעבור נסיונות בעומק הרע.

הנושא שאנו מדברים עליו - המחשבים, הנו בריה שכרא בורא העולם, "בורא רע". אם לא נפחד ממנה, ולא נתייחס אל הסכנה בכוכד הראש הראוי לה, הדבר עלול לשבור אותנו ולהרוג את נפשותינו ונפש ילדינו. כי זוהי בריאה של רע שטרם היתה כמותה בעולם, והיא טומנת בחובה חורבות נוראים ואיומים.

הקדמה זו הנה חשובה מאוד, כי גם אם לא תסכימו אתי בנושא

המחשבים, ידיעה זו - שישנו מושג של "בורא רע" חשובה לכל אחד ואחד מאתנו.

החכם מכל אדם לימדנו כלל חשוב בחיים: "אשרי אדם מפחד תמיד" (משלי כח, יד). אחד מנפלאות הבורא יתברך הוא שכאשר חלילה ישנו איזה רעל בתוך הגוף, מיד עולה מידת החוסם של גופו, כביכול 'גדלקת נורה אדומה'. במצב כזה אם לא דואגים ובודקים את פשר הדבר, זוהי רשלנות נוראה ואיומה. כך היא בעצם דרכו של הכסיל אשר תמיד "בוטח בלבו הוא" (שם כח, כו). זו היתה ההקדמה הראשונה.

המבדיל בין ישראל לעמים

ההקדמה השניה לענין: פעם ראיתי בספר דבר מעניין מאוד. היה ויכוח בין שני בני אדם, ואחד שאל את השני שאלה מאוד נוקבת: כל ימי הנני מברך בתפילת שחרית את הברכה "שלא עשני גוי". מעודי גרתי בא"י, ולא הכרתי כמעט גוים למעט כמה ערבים שעבדו בבניה בסביבתנו, והללו לא סתרו את הדמות של הגוי כפי שנצטיירה לי: אדם נחות, טמא, רשע, בקיצור תת-אדם. גם הגוי הבינלאומי ודמותו הפוליטית לא רק שלא סתרו אלא אף חיזקו את הדמות השלילית שלו.

והנה כשגדלתי ונסעתי ללמוד בחו"ל, נתקלתי לראשונה באופן אישי ביותר בגוים חיים, ופשוט קבלתי הלם: הגוי החי סתר לחלוטין את כל מה שחשבתי עליו קודם לכן. הוא נראה אדם ממש כמוני; הגון, נחמד ומתחשב. איני מבין, אפוא, מה טעם יש לומר "שלא עשני גוי"? נכון, לנו יש את התורה והמצוות ולו אין, אך מהיכן נובעת השנאה הגדולה כלפי הגוי, עד כדי כך שאפילו אמהות חילוניות גמורות, שאינן שומרות שבת, כאשר רק שמעו חלילה על בן או בת שעומדים להתחתן עם גוי, היו מתעלפות כפשוטו עד שהזקקו לטיפול בבית חולים?!

זוהי שאלה אמיתית ונוקבת: מה ההבדל הגדול בין יהודי לגוי? ומה עם גוי שמקיים מצוות ויהודי שאינו מקיים מצוות, מה ההבדל בינו לבין גוי? היום אנחנו לא כ"כ מדברים על הגוי אבל פעם הדבר השנאוי ביותר

היה המושג של גוי. הגוים הרגישו זאת, צעקו על כך, ואף הרגו אותנו בגלל זה.

אני בעצמי חשתי תמיד בתמיהה זו. נולדתי בחו"ל, ופעמים רבות בקרתי אצל רופאים גוים, הם התמסרו אלי במקצועיות, דיברו בכבוד לאבי "כבוד הרב" וכו'. מהי, אפוא, הבעיה הגדולה הטמונה בהתחברות אליהם?! זו שאלה שכל אחד צריך לתת עליה את הדעת.

את התשובה שאומר לכם עתה לא ניתן לומר בכל 'פורום', ואעפ"כ אומר אותה כאן. כל דבר בנוי מחיצוניות, פנימיות ופנימיות של פנימיות. לדוגמא: כששואלים איך עובדת המכונית, האדם הפשוט יאמר לך: "מכניסים את המפתח, לוחצים על הדוושה ועי"ז הגלגלים מתחילים לנוע". א"א להכחיש זאת, אך זה עדיין לא 'סוף הסיפור'. המבין יותר במכונאות יסביר את הענין מבחינה פנימית: בתוך המכונית ישנו מנוע, ראש-מכני, קרבורטור וכו', והם אלו שגורמים למכונית ליסוע. אמנם ישנו הסבר עמוק יותר: כיצד המנוע בעצמו עובד? ישנו צילינדר, הדלק נכנס פנימה וע"י הצתה קטנה מותנעת המכונית. וההסבר המדעי היותר עמוק הוא, שההצתה הזו הנה התפוצצות של גזים, אטומים וכו'.

והנה מי שאינו מבין יאמר שהכל שטויות... אך הרי ברור לכולם שהוא אינו צודק, ולאמיתו של דבר הכל מתחיל מהפנימיות. כידוע כשקונים מכונית ישנה לוקחים אותה למכון לערוך לה 'טסט' ולבדוק את מצבה המכני. פעמים רבות, אף שלקונה נראה הכל בסדר מבחינה חיצונית, וכרגע ניתן להגיע בה לנסיעה במהירות גבוהה, אך המכונאי המנוסה לוחש באוזנו שלא יקנה אותה מאחר ותוך חודשיים יצטרך לבצע בה 'אוברול', המנוע פשוט ישרף. זהו המשל בגשמיות.

גם נפש האדם בנויה רבדים ע"ג רבדים. בטוחני שאם אחד מאתנו היה נוסע באירון לאמריקה, ולידו היה יושב גוי שהיה משוחח עמו בנימוס - "בוקר טוב, מה שלומך?" וכו', "אלו שפות הנך דובר?" - "אנגלית וגרמנית", וכשהיית שואל אותו "איך קוראים לך?" התשובה היתה "אדולף שטיקלברו" [שמו של היטלר ימ"ש], אעפ"כ כשהיה מגיע הביתה היה מספר שבעת הטיסה ישב לידו אדם נחמד... ודאי! וכי חושב אתה שהוא

היה אומר לך "אני שונא אותך בגלל שאתה יהודי"?! לא ולא! היית רואה אצלו אפילו עדינות.

אבל הקב"ה רואה גם את הרבדים הפנימיים ביותר שבתוך נפשות הגוים, והוא "המבדיל בין אור לחושך, בין ישראל לעמים" - ישנו הבדל מהותי בין היהודי הגרוע ביותר לבין הגוי הטוב ביותר, כמו ההבדל שבין האור לחושך!

וההיסטוריה מלמדת אותנו להאמין לבורא העולם, כי לצערנו נוכחנו במקרים שר"ל רבדים אלו התפרצו כלפי חוץ, כמו השואה האיומה שכולנו מכירים אותה היטב, אשר נעשתה ע"י האומה היפה ביותר, הנחמדה ביותר והמתורבתת ביותר... ובוזה סיימתי נושא זה, כי לא הובאו הדברים כאן אלא כמשל לנושא המדובר.

השפעות מזיקות לטווח הארוך

גם בנפש שלנו ושל משפחתנו, ובעיקר של ילדינו, ישנם רבדים ע"ג רבדים. ילד שמדבר בחוצפה צריך לדעת שאין זה סוף הסיפור. פעמים רבות צורת דיבור כזו משקפת עיוות פנימי.

כל מערכת החינוך שלנו בנויה על יסוד זה. לדוגמא: שיטת החינוך המסורה לנו היא, להחדיר בילד תורה וערכים ע"י טהרה. לכן כאשר ילד קטן בן ארבע או חמש נכנס ל'חידור', מלמדים אותו תחילה חומש ויקרא. וכך, בתחילת לימודו לומד הילד כיצד שוחטים קרבנות וכיצד מקריבים אותם על גבי המזבח.

מנהג זה מבוסס על דברי המדרש הנודעים (ויק"ר פ"ז, ג): "אמר רבי אסי: מפני מה מתחילין לתינוקות בתורת כהנים ואין מתחילין בבראשית? אלא שהתינוקות טהורין והקרבנות טהורין, יבואו טהורין ויתעסקו בטהורים".

וכי מה מבין ילד קטן זה בקרבנות? אפילו הרבי שלו והרבי של הרבי שלו אינם מבינים?!... וכי לא היה יותר נכון להתחיל מפרשת לך-לך וכדומה?!

אלא, שרק הקב"ה מכיר את נשמת האדם לעומקה, את טבעיה ותכונותיה - "נשמה שנתת בי טהורה היא". הנשמה בעצמותה היא קדושה וטהורה. לכן הדרך היחידה להפעיל אותה כראוי היא על ידי תורה, ובמיוחד ע"י ענייני טהרות. אין דרך אחרת לגרום לכך שהנשמה תגיע לשלמותה. העיסוק בענייני הטהרה, כהקרבנות, חודר לעומק נשמת הילד, ומתוך כך הוא לומד יותר טוב ומתנהג יותר יפה בכיתה.

התורה והמצוות מחנכות למידות טובות. אין אנו מסוגלים להבין כיצד לימוד מעשה מכירת יוסף מרפא את מידת הקנאה וכד', אך הכלל הוא שהתורה היא תרופה החודרת עמוק לתוך הנשמה ומרפאת את האדם מבפנים.

לכן ההבדלים בין ילד הלומד ב'חיידר' לילד המתחנך במוסדות חינוך חילוניים בולטים מאוד. הילד שלנו מעודן, מרוסן, לא גונב וכו'. ואילו הילד החילוני נראה אחרת לגמרי.

כשם שכל מילה של תורה חודרת עמוק לתוך הנשמה ומשפיעה לטובה, כך גם הדברים הלא-טובים הורסים אותה ומשפיעים לרעה על כל התנהגות הילד.

איננו מודעים כל כך להשפעה שיש לטומאה על ילדינו, מאחר ופעמים רבות התוצאות ניכרות רק בטווח הארוך יותר. "אכלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און" (משלי ל, כ) - אדם אומר: "אכלתי חתיכת חזיר ולא השתניתי מאומה"... אולם כשם שכשאוכלים אוכל משמין לא מיד משמינים, כך גם כשאוכלים דבר טמא לא מיד מתקלקלים. אבל הדברים עמוקים הרבה יותר ממה שאנו חושבים. איננו יכולים למדוד כל דבר רק לפי מה שרואים.

לא פגשתי עדיין ילד שישב ליד המכשיר הטמא ולפתע צמחו לו קרניים... אבל זה לא פשוט. עלינו לחשוש מההשפעה שהחודרה לתוך עומק עמקי נשמתם. פעמים רבות כשמדובר בחולי הגוף הרופא מודיע לנו שהבעיה הרפואית שהתגלתה כעת, מקורה בבעיה שהתחילה לפני חמש-עשרה שנה. וכך גם מבחינה רוחנית: 'לפתע' בגיל חמש-עשרה לבחור 'אין חשק' ללמוד, או בגיל שבע-עשרה בחור מסתובב במקומות שאינם

מתאימים. בהגיעו לגיל עשרים ואחד או עשרים וחמש 'לפתע' מתגלעות בעיות בשלום-בית. לאמיתו של דבר הבעיה לא התחילה היום!... חשוב לדעת שכמו בחכמת הגוף כך בחכמת הנפש ישנה השפעה לטווח ארוך, בין לטוב ובין ח"ו למוטב.

כאשר הילד, או אפילו המבוגר, הולכים ברחוב ורואים מראות של פריצות, הם נפגעים פגיעה עצומה ב"נשמה טהורה". יש שניזוקים יותר ויש שפחות, אבל ברור שעוצמת הנזק היא הרסנית. הדברים הללו חודרים לתוך עומק הנשמה, וחלק מהנזקים מתגלים מאוחר יותר, במשך הזמן...

בחור"ל עשו הגוים מחקר, וגילו עובדה מדהימה: ילדים שצפו בטלוויזיה במשך חודש - נחשפו ליותר מאלף מעשי אלימות, וליותר ממאה וחמשים פעולות של רצח! זאת מבלי להתייחס להוללות וההפקרות שרואים שם בלי גבול. הדברים הללו עושים כתמים בנשמה! כשרואים אותם פעם אחר פעם - הם מצטברים למאות ואלפים, והם הורגים את הנשמה מבחינה מוסרית ואנושית.

"חכמה בגוים" - להרע

עתה ניגש לענין המחשבים. בעיה זו כוללת בתוכה שלשה נושאים: האחד - משחקי מחשב. ילדים יושבים ליד המחשב ומשחקים [אם יש כאן מישהו שאינו יודע מה זה, אני מקנא בו, אבל כמדומני שאין...]. השני - תוכניות וסרטים שניתן להעלות על המחשב דרך הסי.די.רום, והשלישי - האינטרנט.

בענין משחקי המחשב קשה לנו יותר לתפוס מה כ"כ רע בהם. בשני הנושאים האחרים התוכן השלילי גלוי יותר לעין.

חז"ל לימדונו: "אם יאמר לך אדם יש חכמה בגוים - תאמין" (איכ"ר פ"ב). לגוים יש חכמה. אנו חיים בדור שהחכמה מתפרצת בצורה אדירה. כבר הגיעו עד לירח! ישנם דברים שהתרגלנו אליהם, ובעצם טמונה בהם חכמה וגאונות מופלאים: הטלפון, הפקס, המכונת, אניה שניתן להעמיס עליה כמה וכמה טונות של משא והיא נושאת את הכל מכאן ועד ניו-יורק.